

Budovanie súborov autorít v Slovenskej ekonomickej knižnici EU v Bratislave

Autori: Iveta Pleceniková; Jitka Kmeťová; Jana Dolgošová

Číslo: 1/2007 - Interoperabilita

Rubrika: Zo Slovenska

Kľúčové slová:

Úvod

V Slovenskej ekonomickej knižnici (SEK) sme sa po prvýkrát stretli s pojmom “authority” pri práci v systéme Rapid Library (1994 – 2003) a vtedy sme pochopili význam budovania súborov autorít pre činnosti a procesy prebiehajúce v knižnici, a to od získavania (akvizície) dokumentov až po ich sprístupňovanie, ako aj pre kooperáciu medzi knižnicami na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Implementáciou automatizovaného knižnično-informačného systému Advanced Rapid Library (ARL, 2003), ktorý umožnil podrobnejšie rozpracovanie štruktúry autoritatívnych záznamov, tvorbu ďalších druhov súborov autorít a možnosti ich väzieb na záznamy o dokumentoch v katalógu, nadobudla naša práca s autoritami kvalitatívne vyššiu úroveň.

Súbory autorít budujeme podľa medzinárodných pravidiel a štandardov, ako sú katalogizačné pravidlá AACR2, ISBD, výmenný formát UNIMARC a UNIMARC/Authority.

Na zápis autoritatívnych záznamov využívame v systéme ARL vstupné pracovné formuláre so štruktúrou výmenného formátu UNIMARC/Authority s pripojenými kódovníkmi a preddefinovanými hodnotami. Spracovanie a aktualizácia autoritatívnych záznamov je súbežná so spracovaním katalogizačných a bibliografických záznamov o dokumentoch.

Pre súbory autorít je nevyhnutná unifikácia a permanentná správa, t. j. priebežná aktualizácia a kontrola duplicity, aby sa dosiahlo používanie jednoznačných termínov a minimálna chybovosť v celom knižnično-informačnom systéme (ďalej KIS) knižnice. Na zabezpečenie týchto činností je veľkou výhodou funkcia systému ARL, ktorá umožňuje zlučovanie duplicitných záznamov na jeden autoritatívny záznam. Táto funkcia súčasne zabezpečuje automatickú opravu väzieb vo všetkých záznamoch katalógu z duplicitnej na adekvátnu autoritu. Správu súborov autorít kontinuálne zabezpečujú poverení pracovníci.

Vo vzťahu k dokumentu vystupuje autorita, ako napr. **autor, vydavateľ, dodávateľ, organizátor akcie, konferencia/akcia, edícia, predmet** atď. V KIS budujeme tieto súbory autorít:

1. menné authority (osobné meno),
2. korporácie,
3. konferencie/akcie,
4. edície,
5. slovník ekonomických termínov.

Medzi autoritami existujú tieto vzájomné väzby a vzťahy:

- hierarchické (nadriadená a podriadená autorita),
- polyhierarchické (1 autorita má viacero podriadených, príp. naopak),
- priradenie a vzájomná súvislosť.

1. Tvorba súboru MENNÝCH AUTORÍT

Súbor menných autorít tvoria autoritatívne záznamy o slovenských a zahraničných autoroch, ktorých publikácie sa nachádzajú v knižnično-informačnom fonde SEK. Informácie, ktoré autoritatívne záznamy obsahujú, zároveň identifikujú autora, čím ho odlišujú od iného rovnomeného autora. Vzhľadom na odborné zameranie Ekonomickej univerzity (EU) základ súboru tvoria mená autorov, ktorí sa špecializujú prevažne na ekonomickú vedu, resp. príbuzné vedné odbory. Prioritou je vytvárať autoritatívne záznamy o pedagogických a vedeckovýskumných pracovníkoch EU, čo je nevyhnutnou podmienkou pre systematické budovanie databázy evidencie publikačnej činnosti.

Autoritatívny záznam mennej autority obsahuje: polia kódovaných údajov, autoritatívne záhlavie – osobné meno, odkazové záhlavie (vylučovacie a pridružovacie odkazy typu “pozri”, “pozri aj”), tituly, dátum a miesto narodenia, príp. úmrtia, pracovisko, profesijné zameranie, poznámky, ktoré poskytujú doplňujúce faktografické údaje, zdroj, v ktorom boli nájdené informácie o záhlaví, adresu webovej stránky autora, odkazy na záznamy v katalógu dokumentov atď.

Údaje o autoroch získavame z dokumentov spracovávaných do Katalógu dokumentov SEK a ďalších verejne dostupných informačných zdrojov, ako sú napríklad študijné programy jednotlivých fakúlt, pamätnice a výročné správy EU, webové stránky, katalóg autorít Library of Congress, resp. v katalógu Národní knihovny v Prahe.

Tvorba a aktualizácia súboru menných autorít si vyžaduje mimoriadnu pozornosť, ako aj kooperáciu pracovníkov celej knižnice. Autoritatívne záznamy pokladáme za “živé záznamy”, ktoré sa kontinuálne upravujú a inovujú.

Autoritatívny záznam osobného mena – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

000	01193nx 2200229 450
001	p0055345
005	20070208123419.7
100	\$a 19990719asloy0103 ba
150	\$a y
152	\$a AACR2
200 1	\$a Karvaš \$b Imrich
300 0	\$a Minister priemyslu, obchodu a živností vlády generála J. Syrového od 4. 10. 1938 do 1. 12. 1938. Guvernér SNB a predseda Najvyššieho úradu pre zásobovanie od roku 1939 do roku 1945. Spoluzakladateľ predchodkyne Ekonomickej univerzity v Bratislave – Vysokej obchodnej školy a jeden z jej prvých profesorov.
801	\$a SK \$b BA004 \$c 19990719
810	\$a Ekonóm, Mimoriadne číslo k 65. výročiu založenia EU/2005 s. 40
901	\$f 25.2.1903 \$g 22.2.1981
999	\$a 22 \$b EU \$c EU \$d aRLConv-19990719#la-20040416-0779586#ks-20050615-1679644#do-20051202-1921409#do-20051207-1927977#do-20051214-1940678#do-20060117-1976901#do-20060322-2125314#pe-20070206-2701847#pe-20070208-2706695
900	\$a JUDr. \$c prof. \$f Vršany pri Leviciach \$i 1940-1944 \$m Vysoká obchodná škola \$o ekonóm, odbor: národné hospodárstvo \$q Bratislava

2. Tvorba súboru autorít KORPORÁCIA

V súvislosti s prechodom na systém ARL bolo umožnené aj prehodnotenie tvorby korporatívnych autorít. Oproti minulosti, keď sa vydavateľ a dodávateľ zapisovali ako samostatné autority, teraz chápeme autoritu “Korporácia” ako všeobecnejší a nadradený pojem.

Korporácia môže vo vzťahu k dokumentu plniť nasledujúce funkcie:

- autorská zodpovednosť = zodpovednosť za intelektuálny obsah dokumentu,
- vydavateľ = zodpovednosť za fyzickú výrobu, rozširovanie alebo správu informačného zdroja,
- dodávateľ, distribútor,
- organizátor konferencie/akcie,

- zodpovednosť k edícii (korporácia ako gestor edičného radu iného vydavateľa).

“Korporácia” môže súčasne plniť viacero funkcií, na vyjadrenie ktorých používame kódy špecifikácie v poli 980\$x. Pridelenie špecifikácie využívame predovšetkým v procese akvizície, ale aj na užšie vyhľadávanie podľa selekčných kritérií “Vydavateľ”, “Dodávateľ” atď.

Autoritatívny záznam korporácie obsahuje: polia kódovaných údajov, autoritatívne záhlavie, odkazové záhlavia (vylučovacie a pridružovacie odkazy typu “pozri”, “pozri aj”), poznámky a polia určené pre nadštandardné údaje a potreby knižnice (polia 980, 981, 982), odkazy na záznamy v katalógu dokumentov atď.

Unifikované záhlavie korporácie zapisujeme v priamej forme, čiže pod menom, pod ktorým je autorita bežne identifikovaná, a v jej úradnom jazyku. Názov overujeme v príručkových informačných zdrojoch alebo priamo na webovej stránke konkrétnej organizácie. Inojazyčné a ďalšie používané tvary (napr. skratky) zapisujeme ako variantné záhlavia. Odkazy “pozri aj” vytvárame pre samostatne zapísané korporácie, ktoré sú v určitom vzťahu (napr. “Ekonomická univerzita v Bratislave” má po zmene názvu vytvorenú vzájomnú väzbu s predchádzajúcim záhlavím “Vysoká škola ekonomická v Bratislave”).

Autoritatívny záznam korporácie Ekonomická univerzita – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

```
000      03880      2200661      450
001      k0002167
005      20060324145615.3
          $a 20030618asloy0103$$$$$ba
150      $a y
152      $a AACR2
210 02   $a Ekonomická univerzita v Bratislave $c (Bratislava, Slovensko) $5 b
410 02   $a University of Economics in Bratislava
410 02   $a EU
410 02   $a Wirtschaftsuniversität Bratislava
410 02   $a Economic University Bratislava
510 02   $3 l_un_auth*k0001204 $a Vysoká škola ekonomická v Bratislave $5 a$ $c (Bratislava, Slovensko)
801      $a SK $b BA004
980      $a Dolnozemska cesta 1 $x P $x V $b Bratislava $d 852 35 $e SK $f SKK
```

V prípade pochybností pri zápise zahraničných korporácií overujeme údaje v katalógu autorít Library of Congress, resp. v katalógu Národní knihovny v Prahe. Na zápis korporatívnych záhlaví fakúlt a pracovísk univerzít a vysokých škôl využívame formu hierarchie podriadených korporácií. Prax ukázala, že najlepším riešením je vytvoriť samostatný záznam pre univerzitu, fakultu a katedru:

210\$a Ekonomická univerzita

210\$a Ekonomická univerzita \$b Obchodná fakulta

210\$a Obchodná fakulta \$b Katedra marketingu

Záznamy sú zároveň hierarchicky previazané pridružovacím odkazom “pozri aj”.

Autoritatívny záznam korporácie Katedra marketingu Obchodnej fakulty – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

000 01321nx 2200301 450
001 k0001177
005 20060324153959.8
100 \$a 20000407csloy0103 ba
150 \$a y
152 \$a AACR2
210 02 \$a Obchodná fakulta EU \$b Katedra marketingu \$c (Bratislava, Slovensko)
410 02 \$a OBF KMA
410 02 \$a Katedra marketingu OBF EU
410 02 \$a KMA
510 02 \$3 I_un_auth*0000452 \$a Ekonomická univerzita v Bratislave \$b Obchodná fakulta \$c (Bratislava, Slovensko) \$5 g\$
801 \$a SK \$b BA004 \$c 20000407
\$b Bratislava \$e SK \$x V \$x P

>

3. Tvorba súboru autorít KONFERENCIA/AKCIA

Napriek tomu, že podľa pravidiel AACR2 je konferencia považovaná za korporáciu, popisujeme ju ako samostatnú autoritu. Vzhľadom na špecifické prostredie academickej knižnice tvoríme tieto autority predovšetkým z vedeckých a odborných konferencií a akcií, ktoré majú priamu alebo nepriamu súvislosť s EU, ako napr. evidencia publikačnej činnosti, zborníky atď.

Autoritatívny záznam konferencie/akcie obsahuje: polia kódovaných údajov, autoritatívne záhlavie, odkazy variantných názvov, miesto konania, ročník akcie, rok konania akcie, odkazy na záznamy v katalógu dokumentov, poznámky, meno organizátora atď.

Na každú (aj opakovanú) akciu vytvárame samostatný autoritatívny záznam. Unifikované záhlavie konferencie/akcie zapisujeme v tvare a jazyku, v akom sa oficiálne konala. Názov preberáme priamo z popisovaného informačného zdroja a v prípade nejasností ho overujeme aj z iných zdrojov, napr. na webovej stránke organizátora. Inojazyčné tvary názvu zapisujeme ako variantné záhlavia. K autoritatívnemu záznamu akcie vytvárame väzbu na autoritatívny záznam organizátora v systéme vygenerovanom poli C15.

Autoritatívny záznam vedeckej konferencie – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

000 01200nx b22002413 450
001 0012571
005 20060728105357.4
100 \$a 20060728asloy0103 ba0
152 \$a AACR2
210 12 \$a AIESA - participácia doktorandov na budovaní spoločnosti založenej na vedomostiach \$b V. medzinárodná vedecká konferencia \$e Bratislava \$f 18.5.2006
410 12 \$a AIESA - participation of PhD. students on building of society based on knowledge \$b V. International Scientific Conference of the PhD. students
801 0 \$a SK \$b BA004 \$c 20050523
C15 \$3 I_un_auth*k0001142 \$a Ekonomická univerzita v Bratislave \$b Bratislava
C15 \$3 I_un_auth*0001318 \$a Slovenská spoločnosť pre hospodársku informatiku \$b Bratislava

4. Tvorba súboru autorít EDÍCIA

Súbor autorít edícií je v súčasnosti v počiatočnom štádiu budovania. Hlavný názov edície zapisujeme ako unifikované záhlavie. Súbežný názov edície zapisujeme formou odkazu “pozri”. V najbližšej budúcnosti pripravujeme zápis údajov o zodpovednosti vzťahujúcej sa k edícii a ISSN jednotlivých edícií do autoritatívneho záznamu.

Autoritatívny záznam edície – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Authority

000	00539nx 22002053 450
001	0009951
005	20051207111447.8
100	\$a 20051207aSLOy0103 ba
152	\$a AACR2
230	\$a Právo a hospodárství
430	\$a Beckova edice právo a hospodárství
801 0	\$a SK \$b BA004 \$c 2005
980	\$x E

5. Tvorba súboru autorít SLOVNÍK EKONOMICKÝCH TERMÍNŮV

Špecializovaný selekčný jazyk z oblasti ekonómie a príbuzných vedných disciplín – **Slovník ekonomických termínův** (ďalej Slovník) – sa buduje v SEK už od začiatku 70. rokov. Prešiel rôznymi vývojovými štádiami a v súčasnosti je spracovaný ako súbor autorít v systéme ARL.

Slovník ako komunikačný nástroj v knižnično-informačnom systéme SEK sa využíva pri analyticko-syntetickom spracovávaní dokumentov, pri systematickom ukladaní dokumentov v študovniach, v procese vyhľadávania, trie-denia a sprístupňovania dokumentov a informácií o dokumentoch.

Slovník má dve úrovne, ktoré sú navzájom previazané. Prvú tvorí **systematické triedenie – Systematika EKO**, ktorého základom je Medzinárodné desatinné triedenie. Druhú úroveň tvoria deskriptory ako hlavné lexikálne jednotky selekčného jazyka. Na tvorbu a zápis autoritatívnych záznamov obidvoch úrovní, systematiky aj deskriptorov sme z formátu UNIMARC/Authority využili štruktúru záznamu autority – predmetové heslo.

Zaradenie nového deskriptora do Slovníka prebieha určitým procesom, ktorý pozostáva z nájdenia nového termínu v procese analyticko-syntetického spracovania dokumentov, vyhľadanie termínu v odborných encyklopédiách, výkladových slovníkoch atď., overenie v slovníku slovenského jazyka a určenie tvaru autoritatívneho záhlavia – deskriptora. Nasleduje zaradenie deskriptora do príslušnej systematickej skupiny, príp. skupín a určenie odkazových záhlaví. Synonymá, inojazyčné tvary, skratky a pod., tzv. nedeskriptory, zapisujeme ako vylučovacie odkazy “pozri”. Pridružovacími odkazmi “pozri aj” prepájame autoritatívne záznamy deskriptorov, ktoré spolu určitým spôsobom súvisia.

V systéme ARL je na spracovanie autoritatívnych záznamov pre každú úroveň Slovníka vytvorený vlastný vstupný formulár, pričom sú tieto rozlíšené kódmi špecifikácie v poli 980\$x.

Autoritatívny záznam deskriptora obsahuje: polia kódovaných údajov, autoritatívne záhlavie – deskriptor, odkazové záhlavia (vylučovacie a pridružovacie odkazy typu “pozri” a “pozri aj”), poznámky, systematiku, definíciu – vysvetlenie pojmu, zdroj, v ktorom bola nájdená informácia o záhlaví, anglický ekvivalent, kód špecifikácie, odkazy na záznamy v katalógu dokumentov.

Autoritatívny záznam deskriptora – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

000 01304nx j22003253 450
001 0009367
005 20051129082119.5
100 **\$a** 20051018asloy0103 ba0
152 **\$a** AACR2 **\$b** MDT
250 **\$a** manažment hodnotový
450 **\$a** riadenie hodnotové
550 **\$3** l_un_auth*h0001081 **\$a** analýza hodnotová
675 **\$a** 65.012.4 **\$v** 1. stred. **\$z** slo **\$T** . **\$3** l_un_auth*h0000299 **\$x** Technika a metódy riadenia.
Riadenie. Vedenie. Autorita
801 0 **\$a** SK **\$b** BA004 **\$c** 20051018
810 **\$a** Velká ekonomická encyklopedie, Linde Praha, a.s. 2002, 887s. **\$b** Hodnotový manažment je druh špeciálneho manažmentu inovácií, ktorý je jednoznačne zameraný na zvyšovanie hodnoty pre zákazníka. Patrí ku komplexným inovačným nástrojom, pomocou ktorých sa inováciami najvyšších stupňov dosahuje skokového rastu prosperity.
836 **\$d** 20051018
909 **\$a** SK
960 **\$a** value management
980 **\$x** H

Autoritatívny záznam systematiky obsahuje: polia kódovaných údajov, autoritatívne záhlavie – systematika, poznámky, citáciu zdroja, v ktorom bola nájdená informácia o záhlaví, anglický ekvivalent, kód špecifikácie, odkazy na záznamy v katalógu dokumentov. Každý záznam obsahuje vygenerované odkazy (pole TU1) na autoritatívne záznamy deskriptorov, ktoré sú tematicky zaradené do príslušnej systematickej skupiny.

Autoritatívny záznam systematiky – zobrazenie v štruktúre UNIMARC/Autority

000	05595nx 2201369 450
001	h0000299
005	20030514
100	\$a 20030514csloy0103 ba
150	\$a y
152	\$a AACR2 \$b MDT
250	\$a 65.012.4 \$x Technika a metódy riadenia. Riadenie. Vedenie. Autorita
675	\$v 1. stred. \$z slo
801	\$a SK \$b BA004 \$c 20030514
980	\$x K
TU1	\$3 I_un_auth*h0001177 \$a autorita
TU1	\$3 I_un_auth*h0001477 \$a ciele riadenia
TU1	\$3 I_un_auth*h0001957 \$a ekonomika vedomostná
TU1	\$3 I_un_auth*0005867 \$a facility management
TU1	\$3 I_un_auth*h0002093 \$a fayolizmus
TU1	\$3 I_un_auth*h0002129 \$a flexibilita
TU1	\$3 I_un_auth*h0002188 \$a formy riadenia
TU1	\$3 I_un_auth*h0002478 \$a informácie vnútro podnikové
TU1	\$3 I_un_auth*h0002455 \$a informatika manažérska
TU1	\$3 I_un_auth*h0002729 \$a keiretsu
TU1	\$3 I_un_auth*h0002809 \$a komunikácia manažérska
TU1	\$3 I_un_auth*h0002887 \$a kontrola riadenia
TU1	\$3 I_un_auth*0006987 \$a koučovanie
TU1	\$3 I_un_auth*0002208 \$a lídri
TU1	\$3 I_un_auth*h0003184 \$a manažerizmus
TU1	\$3 I_un_auth*h0003185 \$a manažéri
TU1	\$3 I_un_auth*0005837 \$a manažment času
TU1	\$3 I_un_auth*h0003189 \$a manažment finančný
TU1	\$3 I_un_auth*0009367 \$a manažment hodnotový
atď.	

Základ Slovníka ekonomických termínov sa budoval v rokoch, keď súbory autorít v dnešnom ponímaní ešte neexistovali, preto obsahuje aj také termíny, ako sú mená osobností, názvy organizácií a spoločností a geografické názvy krajín. Tieto termíny postupne vyčleníme zo Slovníka a zaradíme do príslušných súborov autorít.

Výhody budovania súborov autorít v podmienkach SEK:

- autorita ako jednoznačný selekčný prvok umožňuje jednoznačný výber a použitie potrebného termínu pri spracovaní a sprístupňovaní dokumentov a informácií o dokumentoch,
- katalogizátor pri spracovávaní záznamu o dokumente doťahuje do katalogizačného záznamu už vytvorenú autoritu, čím sa zabraňuje zápisu odlišnej formy, duplicite a chybovosti; výhodou systému ARL je, že umožňuje pri tvorbe katalogizačného záznamu vyhľadávať v súboroch autorít; po overení a výbere adekvátnej autority sa vytvorí väzba a do katalogizačného záznamu sa automaticky doplnia zodpovedajúce podpolia z autoritatívneho záznamu; ak sa autorita nenachádza v súbore autorít, systém umožňuje katalogizátorovi zápis nového autoritatívneho záznamu priamo v rozpracovanom katalogizačnom zázname,
- používanie autoritatívnych záznamov pri katalogizácii dokumentov prispieva k zvýšeniu kvality katalogizačných záznamov,

- jeden autoritatívny záznam je mnohonásobne využitý v procesoch spracovávaní, vyhľadávania, prístupňovania atď., čím prispieva k vyššej efektívnosti práce,
- previazanie autoritatívnych a katalogizačných záznamov zaisťuje vzájomnú väzbu všetkých relevantných dokumentov k danej autorite a autority k dokumentom,
- používanie systému odkazov v autoritatívnych záznamoch naviguje katalogizátora aj používateľa k použitiu správnej formy autoritatívneho záhlavia, a tým k relevantnejšiemu výsledku vyhľadávania,
- vyhľadávanie v online katalógu SEK nie je obmedzené len na vyhľadávanie v Katalógu dokumentov SEK, ale umožňuje vyhľadávanie aj v jeho Súboroch autorít, čím sa rozširujú možnosti vyhľadávania relevantných informácií.

Generuje [redakčný systém](#) BUXUS [CMS](#) spoločnosti [ui42](#).